

Azərbaycanın böyük neft və qaz sərvətlərinə malik olması bizim xalqımızın xoşbəxtliyidir və bu gün üçün, gələcək üçün, xalqımızın yaxşı yaşaması üçün ölkəmizin inkişaf etməsi üçün ən əsas amildir.

Heydər ƏLİYEV
Ümummilli lider

Dövlət müstəqilliyimizin ilk illərində, olduqca ağır geosiyasi şəraitdə ümummilli lider Heydər Əliyevin gərgin səyi nəticəsində imzalanan "Əsrin müqaviləsi" Xəzər dənizi hövzəsində beynəlxalq əməkdaşlıq üçün əlverişli zəmin yaradıb, regionun enerji xəritəsini əhəmiyyətli dərəcədə dəyişib. Müqavilə çərçivəsində Xəzərin Azərbaycan sektorundakı dərinisulu yataqların işlənilməsi üçün ölkəyə zəruri texnologiyalar, müasir istehsalat üsulları cəlb edilib, kəşfiyyat, hasilat, qazma, neft-qaz emalı və kimyası, informasiya texnologiyaları, insan resursları-bir sözlə, bütün sahələr üzrə innovativ metodlar tətbiq edilib.

Neft strategiyası iqtisadi inkişafa və sosial rifaha xidmət edir

İyirmi altı il əvvəl həmin müqavilənin imzalanması ötən dövr ərzində müstəqil Azərbaycanın inkişafını böyük dərəcədə təmin edib. Bu müddətdə müqavilədən əldə olunan gəlirlər ölkəmizin bütün sahələrində özünü büruzə verib. Respublika sənayesi müasir tələblər səviyyəsində modernləşdirilib, yeni istehsalat sahələri və iş yerləri yaradılıb, qeyri-neft sektoru gücləndirilib. Zəngin tarixə malik neft-qaz sənayesi öz inkişafının yeni, daha yüksək mərhələsinə qədəm qoyub. Nəticədə, həyata keçirilən regional və global birgə layihələrdə bütün istehsalat, inşaat və quraşdırma işləri ölkə daxilində, SOCAR və digər yerli müəssisələr tərəfindən uğurla icra olunub.

O zaman "Əsrin müqaviləsi"nin mühüm tərkib hissələrindən biri də xarici şirkətlərlə birlikdə hasil olunan neftin nəqlini və xarici bazarlara ixracını gerçəkləşdirmək üçün çoxvariantlı boru nəqliyyat infrastrukturunun yaradılması idi.

Yeri gəlmişkən, həmin vaxt mövcud Bakı–Novorossiysk marşrutu ilə Azərbaycan neftinin daşınması üçün 1996-cı ilin yanvarında Rusiya Federasiyası ilə Azərbaycan Respublikası arasında hökumətlərarası saziş imzalandı. Bundan bir il sonra həmin xətt istifadəyə verildi, 1998-ci ildə isə "Azəri-Çıraq-Günəşli" yataqlar blokundan hasil edilən neftin fəaliyyəti bərpə olunan Bakı–Novorossiysk kəməri ilə Qara dənizə ixracı reallaşdı. Lakin "Əsrin müqaviləsi" çərçivəsində hasil ediləcək böyük neft həcmələri ilə müqayisədə bu kəmərin ötürücülük qabiliyyəti məhduddu. Ona görə də ixrac boru kəmərlərinin çoxvariantlılığının zəruriliyi məsələsi ortaya çıxdı və alternativ variantlar üzərində ciddi iş aparılmağa başlandı. Beləliklə, 1997-ci ildə neftin Qara dənizə çıxarılması üçün Bakı-Supsa marşrutu ilə nəqli haqqında Azərbaycan və Gürcüstan arasında saziş imzalandı. 1999-cu ilin aprelində Bakı-Supsa neft kəməri və Gürcüstanın Qara dəniz sahilindəki Supsa ixrac terminalı istismara verildi.

Lakin bu da neftin tam nəqli üçün kifayət etmirdi. Başqa sözlə, Bakı-Supsa və Bakı-Novorossiysk boru kəmərləri Azərbaycanın getdikcə artan iri neft

həcmələrini dünya bazarına ixrac etmək iqtidarında deyildi. Elə buna görə də əsas ixrac neft boru kəmərinin qısa zamanda inşası zərurəti yarandı. Belə olan təqdirdə ulu öndər Heydər Əliyev Bakı–Tbilisi–Ceyhan (BTC) əsas ixrac neft boru kəməri ideyasını gündəmə gətirdi. Respublikamızın həm daxildəki, həm də xaricdəki bədxahları müxtəlif bəhanələrlə gətirərək, beynəlxalq ictimai rəyde, guya, Azərbaycanın gələcəkdə bu kəmərlə ixrac etmək üçün kifayət qədər nefti olmayacağı barədə fikir yaratmağa çalışır, bu ideyanı utopiya sayırdılar. Lakin zaman ulu öndərin bu konsepsiyasının tamamilə real, həm də iqtisadi cəhətdən səmərəli olduğunu sübuta yetirdi.

Bu ideyanı qəbul etmək istəməyən bəzi qüvvələrin cəhdlərinə baxmayaraq, ümummilli liderin səyi və gərgin keçən danışıqlar prosesinin məntiqi nəticəsi olaraq sözügedən layihə həyata vəsiqə aldı. ATƏT-in 1999-cu ilin noyabrın 18-də İstanbulda keçirilən sammitində BTC əsas ixrac boru kəmərinin çəkilişi ilə bağlı bəyannamə imzalandı. Bununla da BTC layihəsinin reallığa çevrilməsi üçün hüquqi baza yaradıldı. Daha sonra isə layihənin bəzi detallarının dəqiqləşdirilməsi, lazımı maliyyə mənbələrinin müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı danışıqlar aparıldı.

Nəhayət, 2002-ci il sentyabrın 18-də Bakıda – Səngəçal terminalının ərazisində Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyənin dövlət başçıları Heydər Əliyev, Eduard Şevardnadze və Əhməd Necdet Sezərin iştirakı ilə BTC əsas ixrac boru kəmərinin təməli qoyuldu. Bununla da ümummilli lider Heydər Əliyevin müəllifi olduğu yeni neft strategiyasının mühüm tərkib hissələrindən olan BTC əsas ixrac boru kəməri layihəsinin reallığa çevrilməsinə başlandı, 2003-cü ilin fevral ayında Səngəçal terminalından başlayaraq, kəmərin tikintisinə start verildi. 2004-cü ilin oktyabrında BTC əsas ixrac boru kəmərinin Azərbaycan hissəsi Gürcüstan ərazisindən keçən hissəsi ilə birləşdirildi. BTC əsas ixrac boru kəmərinin Gürcüstan hissəsi isə 2005-ci ilin oktyabrında istifadəyə verildi.

Ulu öndər Heydər Əliyevin neft strategiyasının ardıcıl şəkildə reallaşdırılması sahəsində misilsiz

xidmətlər göstərən Prezident İlham Əliyev dövlət başçısı kimi fəaliyyətə başladığı ilk günlərdən etibarən layihənin gedişi ilə bağlı şəxsən maraqlanıb, vaxtaşırı tikinti işləri ilə tanış olub. Nəhayət, 2005-ci ilin aprelində tikinti işləri yekunlaşdırılıb, həmin il mayın 25-də Səngəçal terminalında xam neftin BTC əsas ixrac boru kəmərinə vurulması ilə bağlı rəsmi tədbir keçirilib. Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyənin dövlət başçıları terminalda quraşdırılan xüsusi qurğudakı sürgünü açıdıqdan sonra kəmərlə ilkin neft axmağa başlayıb. 2006-cı il mayın 28-də Azərbaycan nefti Ceyhan limanına çatıb.

amlandı. Sonra əsas tikinti işlərinə start verildi. BTC-nin tikintisinə və "Şahdəniz" yatağının işlənməsi layihələrinə qərar verildəndən sonra obyektə aparılan böyükmiqyaslı işlər Səngəçal Terminalının Genişləndirilməsi Proqramı (STGP) adını aldı.

Hazırda Səngəçal terminalı AÇG-nin neftini texnoloji emal edən avadanlıqları, BTC-nin baş nasos stansiyasını, CQBK-nın və kəmərin genişləndirilmiş sistemini, "Şahdəniz" qurğularını özündə birləşdirən nəhəng bir obyektir. Bir neçə ixrac kəmərinin öz başlanğıcını məhz Səngəçaldan götürməsi buradakı terminalın dünyanın ən böyük termi-

nallarından biri olduğunu bir daha təsdiqləyir.

STGP çərçivəsində Qaradağ rayonunda geniş sosial sərmayə proqramı da həyata keçirildi. BP-nin tərəfdaş şirkətlərlə birlikdə həyata keçirdiyi bu qəbildən olan tədbirlərdən bir neçəsinin adını çəkmək kifayətdir. Məsələn, Lökbatanda doğum evi yenidən quruldu. Səngəçaldakı 222 nömrəli orta məktəbdə yeni idman kompleksi inşa edildi. "Ümid" qəsəbəsində İcma İnkişafı Mərkəzi (onu qəsəbədə "Xeyir-şər evi" də adlandırırlar) istifadəyə verildi. Daha bir layihənin icrası "Ümid", eləcə də Səngəçal əhalisi üçün kanalizasiya sisteminin modernləşdirilməsini mümkün etdi.

Həmin vaxtdan Səngəçal terminalı xeyli genişləniş. Son illərdə bu obyekt "Şahdəniz-2" qazını qəbul etmək və ötürmək üçün tikilmiş bir çox yeni qurğular sayəsində daha da genişləniş.

2014-cü il sentyabrın 20-də burada Cənub Qaz Dəhlizinin təməli qoyulub. 2018-ci il mayın 29-da terminal bu nəhəng layihənin rəsmi açılış mərasiminə evsahibliyi edib. Həmin mərasimdə iştirak edən Prezident İlham Əliyev çıxış edərək deyib: "Biz bu günü burada – Səngəçal terminalının ərazisində qeyd edirik. Səngəçal terminalı dünyanın ən böyük neft-qaz terminalıdır və məhz burada dörd il bundan əvvəl Cənub Qaz Dəhlizinin təməli qoyulmuşdur.

Qeyd etdiyim kimi, 4 il bundan əvvəl bu ərazidə Cənub Qaz Dəhlizinin təməli qoyulub. O zaman mən tam əmin idim ki, bu layihə uğurla, vaxtında icra ediləcək, baxmayaraq ki, bu, çox nəhəng və texniki-iqtisadi cəhətdən çox mürəkkəb bir layihədir. Bu layihə geniş beynəlxalq əməkdaşlıq tələb edən bir layihə idi. İlk dəfə olaraq Azərbaycan belə genişmiqyaslı beynəlxalq iqtisadi və siyasi əməkdaşlığı tələb edən layihəyə start vermişdir, onun təşəbbüskarı olmuşdur. Cənub Qaz Dəhlizinin rəsmi açılışını onu göstərir ki, biz qarşımıza qoyduğumuz bütün hədəflərə çatdıq və bu gün ölkəmizin həyatında neft-qaz sənayesinin inkişafında yeni dövr başlayır".

Bütün bunlar "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanmasının necə uzaqgörənliklə və müdrikliklə seçilən, xalqın işıqlı gələcəyinə yönəldilən bir strategiya olduğunu sübut edir. Ölkəmiz bu strategiyaya sadiq qalaraq onu inkişaf etdirdikcə özü də sosial və iqtisadi cəhətdən daha da irəliləyir.

Hazırda Azərbaycanın həyatı əhəmiyyət daşıyan bütün istiqamətlər üzrə mühüm uğurlar əldə etməsi, beynəlxalq nüfuzunun getdikcə möhkəmlənməsi də məhz həmin strateji kursun məntiqi nəticəsidir.

Vaqif BAYRAMOV,
"Xalq qəzeti"